

оновлене видання

ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ ПОТЕРПІЛОМУ?

“

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні „найвищою соціальною цінністю”
(ст. 3 Конституції України)

“

Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним”
(ст. 41 Конституції України)

Вчинення більшості злочинів (вбивство, тілесні ушкодження, крадіжка тощо) посягають саме на ці соціальні цінності.

ЩО РОБИТИ, ЯКЩО ВИ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ?

Якщо Ви постраждали від кримінального правопорушення або Вам стало відомо про факт його вчинення, слід негайно повідомити про це правоохоронні органи. Із заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення можна звернутися до найближчого органу внутрішніх справ (наприклад, до чергового відділку МВС, слідчого, дільничного інспектора міліції), до іншого органу досудового розслідування (податкової міліції, органу Служби безпеки, державного бюро розслідувань), чи до прокуратури. Якщо кримінальне правопорушення щодо Вас вчинено правоохоронцем, слід звернутись до найближчого органу прокуратури.

Звернення (заяви і повідомлення) можна оформити письмово або зробити усно (наприклад, за телефоном 102). Із заявами та повідомленнями також можуть звертатися особи, які затримали особу на місці вчинення відповідного протиправного діяння.

Переконайтеся у тому, що Ваше звернення було прийнято і зареєстровано, на Ваше прохання Вам повинні видати документ, який підтверджує його прийняття і реєстрацію. Майте на увазі, що відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення законом не допускається (ч.4 ст.214 КПК України), тому не бійтесь відстоювати своє законне право. Відмова у прийнятті і реєстрації заяви чи повідомлення з посиланням на відсутність у ній попередження про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий донос є незаконною, оскільки КПК такої вимоги не передбачає, і таке попередження може здійснюватись в іншій формі в подальшому.

Після подання заяви або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення слідчий чи прокурор невідкладно, і у будь-якому разі не пізніше 24 годин після подання, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування цього кримінального правопорушення.

Невнесення слідчим чи прокурором відомостей за заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення до Реєстру може

УВАГА! ПРАВА І ОБОВ'ЯЗКИ ПОТЕРПІЛОГО ВИНИКАЮТЬ В ОСОБИ З МОМЕНТУ ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ВЧИНЕННЯ ЩОДО НЕЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ АБО ЗАЯВИ ПРО ЗАЛУЧЕННЯ ЇЇ ДО ПЕВНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ПОТЕРПІЛОГО.

Для набуття тією чи іншою особою цього статусу не потрібно прийняття жодних процесуальних рішень слідчим або прокурором. Отже, прав та обов'язків потерпілого особа набуває автоматично за наявності вказаних вище умов.

НІХТО НЕ ВПРАВІ ПРИЗНАЧИТИ ВАС ПОТЕРПІЛИМ ПОЗА ВАШОЮ ВОЛЕЮ.

бути Вами оскаржене до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться особа, бездіяльність якої оскаржується, в 10-денний строк з моменту цієї бездіяльності. Ваша скарга повинна бути розглянута слідчим суддею в 72-годинний термін з моменту її надходження.

Для визнання особи заявником їй достатньо звернутися до правоохоронних органів із заявою чи повідомленням про кримінальне правопорушення.

Для набуття статусу потерпілого особі слід подати заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до певного кримінального провадження як потерпілого. Слід мати на увазі, що для набуття особою зазначеного статусу не потрібно прийняття жодних процесуальних рішень слідчим або прокурором.

ВАЖЛИВО! Без Вашої добровільної письмової згоди слідчий, прокурор чи суд не можуть визнати Вас потерпілим у кримінальному провадженні. За відсутності такої згоди з Вашого боку і у разі потреби Ви можете бути залучені до такого провадження лише в якості свідка.

Слідчий або прокурор за наявності очевидних та достатніх підстав можуть лише винести мотивовану постанову про відмову у визнанні особи потерпілим, яка може бути Вами оскаржена слідчому судді в 10-денний строк з моменту винесення постанови. Ця Ваша скарга має бути розглянута слідчим суддею в 72-годинний термін з моменту її надходження.

ХТО ВВАЖАЄТЬСЯ ПОТЕРПІЛИМ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ?

Потерпілим у кримінальному провадженні може бути:

- **фізична особа**, якій кримінальним правопорушенням завдано:
 - моральної шкоди (душевний страждання через застосування насильства до неї, протиправну поведінку щодо близьких їй осіб, у зв'язку із знищенням чи пошкодженням майна, приниженням честі, гідності, репутації тощо);
 - фізичної шкоди (загроза життю чи шкода здоров'ю особи) або
 - майнової шкоди (заподіяння збитків – зменшення або знищення майнових благ, яке можна виразити у грошах).

- **юридична особа**, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

Потерпілим може бути визнано близького родича чи члена сім'ї особи, якій кримінальним правопорушенням було завдано моральної, фізичної або майнової шкоди у таких випадках:

- якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або
- особа перебуває у стані, який унеможливує подання нею відповідної заяви (наприклад, у комі, недієздатному стані тощо).

Потерпілим може бути визнана одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження в якості потерпілого, а за клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька з цих осіб. Після того, як особа, яка перебувала у стані, що унеможливував подання нею заяви, вийде з цього стану, вона сама може подати заяву про залучення її до провадження в якості потерпілого.

ЯКІ ПРАВА МАЄ ПОТЕРПІЛИЙ?

Потерпілий на різних стадіях кримінального провадження має такі права (ст. 56 КПК):

- на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення та про визнання його потерпілим;
- дізнатися і отримати роз'яснення своїх прав і обов'язків, передбачених законом;
- знати сутність підозри та обвинувачення у кримінальному провадженні, в якому він бере участь;
- бути повідомленим про обрання, зміну, скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження (наприклад, таких як арешт майна, відсторонення від посади, затримання, запобіжні заходи тощо);
- давати показання, подавати докази, заявляти відводи та клопотання;
- на забезпечення безпеки;
- мати представника та відмовитись від нього в будь-який момент кримінального провадження;
- безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача;
- на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди, зокрема, має право подати цивільний позов у кримінальному провадженні;
- знайомитись з матеріалами досудового розслідування, які мають відношення до вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у тому числі у випадку закриття провадження;
- застосовувати технічні засоби при проведенні процесуальних дій, у яких він бере участь;
- оскаржувати рішення, дії, бездіяльність слідчого або прокурора під час досудового розслідування;
- оскаржувати судові рішення у передбаченому законом порядку;
- примиритись з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення;
- на вчинення інших дій. Перелік прав не є вичерпним.

ЯКІ ОБОВ'ЯЗКИ МАЄ ПОТЕРПІЛИЙ (СТ. 57 КПК)?

Потерпілий у кримінальному провадженні зобов'язаний:

- прибувати за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді та суду, а якщо не може своєчасно прибути - завчасно повідомити про неможливість прибуття і причини цього;

ВАЖЛИВО: За неприбуття на виклик без поважних причин або неповідомлення про причини свого неприбуття на потерпілого накладається грошове стягнення у розмірі від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати (від 304,50 до 609,00 гривень у 2013 році) - у випадку неприбуття на виклик слідчого чи прокурора, та у розмірі від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати (від 609,00 до 2436,00 гривень у 2013 році) - у разі неприбуття на виклик слідчого судді, суду. Слід мати на увазі, що до потерпілого закон не дозволяє застосовувати привід (примусове супроводження до місця виклику).

- давати правдиві показання;

ВАЖЛИВО: За завідомо неправдиві показання потерпілий несе кримінальну відповідальність за ст.384 Кримінального кодексу України.

- виконувати інші обов'язки, передбачені КПК (ст.241, ч.9 ст.290, ст.389, ст.222 тощо);

ЧИ МОЖЕ ПОТЕРПІЛИЙ МАТИ ПРЕДСТАВНИКА (СТ.СТ. 58-59 КПК)?

Потерпілий може мати представника, який користується усіма його процесуальними правами, крім тих, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим.

Представником потерпілого-фізичної особи може бути лише адвокат, внесений до Єдиного реєстру адвокатів України, а також законний представник (для неповнолітніх, недієздатних і обмежено дієздатних осіб) - батьки, усиновлювачі, за відсутності - опікуни, піклувальники, інші повнолітні близькі родичі тощо.

Представником потерпілого-юридичної особи може бути її керівник, інша особа, уповноважена законом чи установчими документами, працівник юридичної особи за довіреністю, а також адвокат, внесений до Єдиного реєстру адвокатів України.

Потерпілий вправі обрати собі представника з числа вищевказаних осіб на власний розсуд, керуючись будь-якими мотивами та не пояснюючи їх нікому. Якщо Ви бажаєте отримати кваліфіковану правову допомогу, то доцільно обрати собі представника з числа досвідчених адвокатів, внесених до Єдиного реєстру адвокатів України. Перевірити наявність в тієї чи іншої особи діючого статусу адвоката Ви можете на веб-сайті Національної асоціації адвокатів України за адресою <http://www.unba.org.ua/>. Якщо ж Ви вважаєте, що можете самостійно ефективно реалізувати свої права і відстояти їх у суді, то можна і не скористатися правом мати представника. Від участі представника-адвоката можна у будь-який момент відмовитись, не пояснюючи мотивів.

У випадках, визначених Законом України «Про безоплатну правову допомогу» від 19.11.2012 року, потерпілий-фізична особа зможе з 1 січня 2014 року скористатися послугами представника за рахунок держави (особи, середньомісячний сукупний дохід сім'ї яких є нижчим від суми прожиткового мінімуму; інваліди, які отримують пенсію чи допомогу замість пенсії, розмір якої менше двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб; ветерани

війни; особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною тощо). Згідно Закону України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 року право на безоплатне одержання правової допомоги має особа, яка постраждала від торгівлі людьми.

Звернення про надання безоплатної правової допомоги подаються потерпілими до Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги при Міністерстві юстиції України (контактні дані є на веб-сайті www.legalaid.gov.ua) чи до територіального органу юстиції за місцем свого фактичного проживання незалежно від реєстрації місця проживання чи місця перебування особи.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

Портал Судова влада України Державна судова адміністрація України

www.court.gov.ua

Верховний суд України

www.scourt.gov.ua

Міністерство юстиції України

www.minjust.gov.ua

Асоціація юридичних клінік України

www.legalclinics.org.ua

Координаційний центр з надання правової допомоги

<http://legalaid.gov.ua>

Законодавство України

www.rada.gov.ua

Єдиний державний реєстр судових рішень

www.reyestr.court.gov.ua

Проект USAID «Справедливе правосуддя»

www.fair.org.ua

Пам'ятайте, перед вчиненням будь-яких значущих юридичних дій варто отримати консультацію юриста. Оновлено станом на 08.08.2014

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ВСЕУКРАЇНЬКА
КОАЛІЦІЯ З НАДАННЯ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Ця публікація була здійснена за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках Проекту «Справедливе правосуддя».